

Sammanfattning av en botanisk rapport

Gunnar Wistrand

På nordöstra sidan av sjön Rappsmälningen i Bjursås finns ett område med ovanligt frodig vegetation och en artrik flora. Området sträcker sig från sjön c 500 m i nordostlig riktning fram till slänten upp mot gårdarna i Kalkberget. Det torde omfatta en yta av 20 à 25 ha.

Alltsedan 1976 har författaren tillsammans med Ragnar Morander företagit talrika exkursioner i detta område. Vi har i första hand studerat kärllväxtfloran men även gjort insamlingar av mossor, lavar och svampar. Materialet har bestämts av olika specialister; dock har vi ännu inte lyckats få namn på lavarna utom några få som vi kunnat bestämma själva.

På grundval av vårt material har vi sammanställt en rapport som överlämnats till Falu kommun och till länsstyrelsens naturvårdsenhet i förhoppning av att området skall kunna beredas någon form av skydd mot exploatering eller hårdare ingrepp av annat slag.

Längst västerut i området finns ett litet berg som är känt under flera olika namn (Kalkberget, Västanberg, Smälingberget). Vi föredrar det sistnämnda namnet, eftersom det återfinns på några ställen i Dalafloren (bl a på sid 85). Berget har litet omfång. Toppen höjer sig 21,5 m över Rappsmälningen (195 möh). Sluttningarna är förhållandevis branta och har flera klippstup, särskilt på sydvästra sidan.

Terrängen i öster är mer låglänt men ändå rätt kuperad. Den lägsta delen finner vi vid stranden av Ljustjärn, en liten sjö som når in ett stycke i området från öster. Denna sjö ligger 161 möh, d v s 34 m lägre än bergets topp och 10,5 m lägre än Rappsmälningen. Efter sjön kallar vi detta område för Ljustjärnängarna men vi har även sett andra namn: Smälinghagarna, Rappbrännorna.

Smälingbergets södra hälft och största delen av Ljustjärnängarna har tidigare varit hagmark, något som bl a framgår av en skifteskarta från 1815 som finns på lantmäterikontoret i Falun. Då var terrängen troligen endast glest beskogad. Säkert fanns då som nu slättervallar i hagarna och kanske även en och annan åker.

Numera är de gamla hagmarkerna helt bevuxna med lövskog, bestående av nordiska lövträd: gråal, glasbjörk, asp, hägg och rönn. I buskskiktet finns en, hallorn, måbär, röda vinbär samt (sällsynt) tibast och skogstry. Skogen har varierande täthet, ibland är den mycket tät. Den har dock, kanske tillfälligt, glesnat en del genom gallring.

Fältskiktet är så gott som överallt rikt på gräs och örter. Det kan på sina ställen vara så frodigt att det är svårt att ta sig fram i skogen. Bland de ingående arterna finns många mer eller mindre typiska lundväxter, men egenomligt nog är det några sådana vi hittills inte hittat, så t ex hässlebrodd och lundelm. De bör sålunda eftersökas. Många lundväxter når högt upp på berget; endast på själva toppen saknas de.

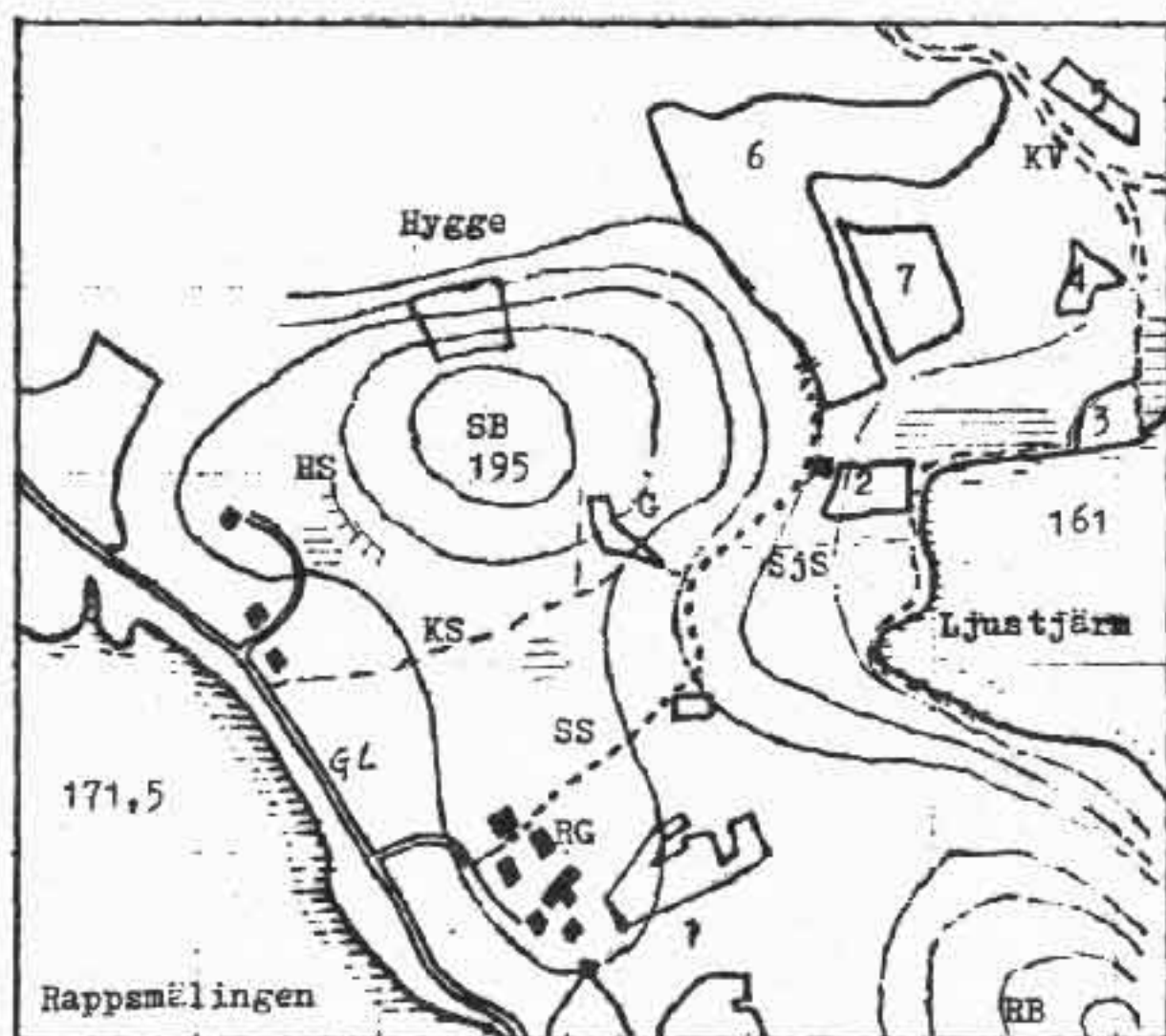
Fortfarande är flera slåttervallar i bruk. De är mycket färggranna på försommaren. Någon gång har vi sett en liten fårflock beta på vallarna efter slåttern. På ett par ställen norrut finns degenererade och för slåtter oanvändbara vallar. De är helt övervuxna med älgört. En hel del vårmarksväxter har vandrat in på sådana ställen. De kan knappast ha funnits, då vallarna var i bruk.

I Dalafloren (s 83-91) är Smålingberget upptaget bland sydväxtbergen, trots att Almquist saknade kännedom om bergets topografi. De intressantare arterna uppräknas i tab. 5, kol. 39 (flertalet meddelade till Gunnar Samuelsson av Harald Johansson). Tyvärr är en och annan art medtagen som säkert aldrig vuxit i berget, väl däremot i Ljustjärnängarna (så t ex *Astragalus Glycyphyllos*). Här skall endast uppräknas ett urval av intressantare arter, som saknas i tab. 5 (flertalet växer enbart i Ljustjärnängarna).

Dryopteris assimilis (lundbräken)
Triglochin palustre (kärrsälting)
Briza media (darrgräs)
Poa angustifolia (smalbladigt ängsgröe)
P. supina (trampgröe)
Lolium multiflorum (italienskt rajgräs)
Carex diandra (trindstarr)
Lilium bulbiferum (brandlilja)
L. martagon (krollilja)
Gymnadenia conopsea (brudsporre) enl Curt Forsberg
Listera ovata (tvåblad)
Moehringia trinervia (skogsnarv)
Arenaria serpyllifolia (sandnarv)
Melandrium album (vitblära)
Chelidonium majus (skelört)
Rosa majalis (kanelros)
Lathyrus vernus (vårört)
Acer platanoides (lönn)
Rhamnus frangula (brakved)
Viola epipsila (mossviol)
Daphne mezereum (tibast)
Epilobium saximontanum (vitblommig dunört)
Calystegia sepium (snårvinda)
Ajuga pyramidalis (blåsuga)
Galium triflorum (myskmåra)
Centaurea montana (bergklint)
Crepis paludosa (kärrfibbla)
C. tectorum (klofibbla)
Lactuca muralis (skogssallat)

Våra insamlingar av kryptogamer är säkert mycket ofullständiga. De omfattar ett 90-tal mossarter och 132 svampar.

Området lämpar sig mycket väl för exkursioner för t ex skolor och botanik-
kurser. Om markägarna är villiga att även fortsättningsvis tillåta ströv-
tåg i området borde kanske vissa stigar förbättras för att öka framkomlig-
heten. Kanske skulle Falu kommun vara villig ge bidrag till sådana förbät-
ringar.

- SB Smålingberget
- RB Råtallberget
- RG Rappgården
- HS höga stupet
- GL gamla landsvägen
- KV kärrvägen
- G gläntan på bergets östsida
- SS stora stigen
- KS krokiga stigen
- SJS sjöstigen
- 1 - 7 slåttervallar
- ≡≡≡ kär